

Piteå kommun
Utbildningsförvaltningen

Redovisning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering 2020

Sammanfattning

Under 2020 har det kommit in totalt 164 anmälningar och 111 avslut om kränkande behandling.

Förskolan har lämnat in 7 anmälningar, förskoleklasserna 5 anmälningar, grundskolan 141 anmälningar, gymnasiet har lämnat in 2 anmälningar och från fritids har det kommit in 2 anmälningar.

Under hela året har det fortsatt varit stora skillnader i antalet inkomna anmälningar när det gäller verksamheterna i norra och södra området i kommunen. 76 % av anmälningarna kommer från norra området och 24 % av anmälningarna kommer från södra området. Även bland skolorna inom respektive området är det fortsatt stora skillnader i antalet anmälningar.

Av rapporten framgår att en stor del av kränkningarna som kommer till skolans kännedom sker inom skolans område exempelvis i klassrum, på skolgården, i matsalen, kapprum och i elevcaféerier.

Något mycket glädjande är att i 136 av fallen fick rektor kännedom om händelsen inom tre dagar. Från och med september 2019 är det möjligt för rektorerna att lämna in sekretesshandlingar digitalt, något som gjort att även huvudmannen snabbare får kännedom om inträffade anmälningar om kränkande behandling.

Ett utvecklingsområde under 2021 är att arbeta med att utreda möjligheten att helt digitalisera hanteringen kring kränkande behandling genom att köpa in ett verksamhetssystem avsett för detta då det görs bedöms att ett digitalt system hade underlättat rektorernas hantering samt att det på ett enklare och mer resurseffektivt sätt ger huvudmannen och förvaltningen möjlighet att få fördjupad information.

Inledning

Syftet med en kontinuerlig och fördjupad uppföljning av anmälningarna är att skapa en bild av hur nämndens verksamheter verkställer lagkrav samt interna riktlinjer och rutiner kopplade till anmälan om kränkande behandling. Nämnden får även en fördjupad analys av innehållet i anmälningarna.

Lagstiftning och begrepp

6 kap 10 § skollagen och 2 kap 7 § diskrimineringslagen (2008:567) uppger att personal som får kännedom om att ett barn eller elev anser sig ha blivit utsatt/kan antas ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektor. Rektorn är därefter skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen har delegerat till rektor att skyndsamt utreda och i förekommande fall vidta de åtgärder som krävs för att förhindra kränkande behandling eller trakasserier.

Enligt 6 kap 3 § skollagen är kränkande behandling ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barn eller elevs värdighet. Exempel på kränkande behandling är nedsättande tilltal, ryktesspridning, förlöjliganden, fysiskt våld, utfrysning eller hot.

Trakasserier är ett uppträdande som kränker barn eller elevs värdighet och som har samband med diskrimineringsgrunderna. Sexuella trakasserier är ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Trakasserier kan barn och elever utsätta varandra för. När personal trakasserar barn och elever är det förbjudet och juridiskt betraktas det som diskriminering.

Diskriminering innebär att ett barn eller en elev missgynnas direkt eller indirekt med koppling till någon av diskrimineringsgrunderna:

- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller trosuppfattning
- Funktionshinder
- Sexuell läggning
- Ålder

Diskriminering förutsätter att personen som utsätter är i en maktutövande position. Inom skolväsendet kan endast huvudmannen eller personal anses skyldig för diskriminering, barn och elever kan alltså inte diskriminera varandra i juridisk mening.

Inkomna anmälningar januari – december 2020

Under året har det totalt kommit in 164 anmälningar från verksamheten, att jämföras med 170 anmälningar under 2019. I 79 av fallen är det flickor som blivit kränkta och i 78 av fallen är det pojkar som blivit kränkta. Sedan september 2019 har Utbildningsförvaltningen uppdaterat blanketterna för anmälan om kränkande behandling. Då alla ännu inte börjat använda de nya blanketterna fullt ut blir underlaget för litet för att göra någon analys av vem som kränker vem och på vilket sätt, exempelvis om det är vanligast att pojkar kränker pojkar.

I 157 av fallen uppges elev ha kränkt annan elev och 7 av fallen rör personal som uppges ha kränkt elever. Det är väldigt olika dignitet på kränkningarna som uppges ha gjorts av personal. 2 av anmälningar riktade mot personal kommer från förskola, 1 från grundsärskolan, 3 från grundskolan och 1 från gymnasiet.

De i särklass flesta anmälningarna kommer från grundskolan som har lämnat in 141 anmälningar. Förskolan har lämnat in 7 anmälningar, förskoleklassen 5 anmälningar, gymnasiet 2 anmälningar och fritids 2 anmälningar.

Antalet anmälningar från förskolan är något färre jämfört med 2019 och betydligt färre än från grundskolan. Skollagen ställer samma krav på förskolan som på grundskolan vad gäller att anmäla och utreda kränkande behandling, dock verkar det finnas en skillnad i vad man i förskolan bedömer som kränkande behandling. Troliga orsaker till detta är att en del av barnen inte har ord att berätta eller beskriva, men också att personaltätheten är betydligt högre än i grundskolan och händelserna ofta kan stoppas innan kränkningar sker. Hanteringen av konflikter mellan barnen bevittnas ofta av personalen och utreds och åtgärdas oftast direkt och det kan därför vara svårt att avgöra vilka av händelserna som ska rapporteras vidare. Små barn kan ofta exempelvis knuffas som ett sätt att kommunicera, vilket är en naturlig del av deras utveckling.

Skolinspektionen hanterar ofta kränkningar i förskolan som en tillsynsfråga, de försöker utreda om förskolan haft en tillräcklig grad av tillsyn över barnen.

Flest anmälningar kom in i februari och oktober. Både 2018 och 2019 har flest anmälningar kommit in i oktober månad. Det stora antalet anmälningar som kommer in i oktober kan förklaras genom att ett nytt läsår innebär nya gruppsammansättningar och byte av stadier vilket kan orsaka fler konflikter och situationer där kränkningar kan uppstå.

Av inkomna anmälningar framgår att de flesta kränkningarna under året har skett i årskurs 4, 5 och 7. Under föregående år kom det in flest kränkningar gällande årskurs 3,5 och 7.

Jämförelse Norra och Södra området

Från norra området, det vill säga Rosvik, Porsnäs, Backgårds, Solander, Kullen, Björklunda, Christina, Norrmalm, Backen, har det under perioden kommit 117 anmälningar. Det motsvarar 75% av alla inkomna anmälningar. 11 av anmälningarna kommer från barn/elever som blivit kränkt två gånger under 2020 och tre elever har blivit kränkt tre gånger under 2020.

Södra området, Jävre, Hortlax, Norrby, Bergsviken, Pitholm, Munksund, Klubbgården, Strömnäs, Sjulnäs, Infjärden, har för samma period rapporterat 38 anmälningar. Det motsvarar 25 % av antalet anmälningar. I södra området är det tre elever som blivit kränkt två gånger under 2020.

Om man tittar närmare på respektive område ser man att det är stora variationer även när det gäller antalet anmälningar från de olika skolorna och förskolorna i området. Det faktum att det är väldigt stora skillnader i antalet anmälningar från de olika områdena kan tolkas på olika sätt.

Anledningen till ett stort antal anmälningar kan vara att skolan är bra på att uppmärksamma och ta kränkande behandling på allvar och vissa skolor har personal utsedd att arbeta särskilt mot kränkande behandling. Den fysiska arbetsmiljön har stora utrymmen för förbättring på ett antal skolor, exempelvis är det trångt om utrymme samt bristfällig utemiljö. De enheter som har flest anmälningar behöver alltså inte ha större utmaningar än andra gällande kränkande behandling utan det kan vara ett bevis på att de har fungerande rutiner för arbetet med kränkande behandling. Norrmalmskolan och Solanderskolan är två av skolorna som lämnat in flest anmälningar under 2018, 2019 och 2020. Båda dessa skolor har utmaningar när det gäller skolmiljön på grund av bristande utrymme och tillfälliga lokaler. Dessa skolor är också några av de skolor i Piteå kommun som har biträdande rektorer vilket gör att dessa skolor kan ha mer resurser att arbeta med kränkande behandling.

Förklaringar till få anmälningar kan vara ett väldigt bra förebyggande arbete men det kan också vara att man väljer att inte anmäla kränkande behandling till huvudmannen av olika anledningar såsom rädsla för att skolan ska få dåligt rykte eller att man anser att det räcker att skolan hanterar ärendet internt.

Skollagen är dock återigen tydlig med att all form av kränkande behandling som personalen får kännedom om ska anmälas och utredas, detta gäller oavsett om det skett under skoltid eller på fritiden.

Anmälningar från gymnasiet

Strömbackaskolan består av 5 olika enheter, varav 3 enheter har lämnat in anmälningar om kränkande behandling. Hugin har lämnat in 1 anmälan, Mimer 1 anmälan och Magne 1 anmälan.

Grans Naturbruksgymnasium har under 2020 inte lämnat in någon anmälan om kränkande behandling.

I 1 av de 3 anmälningarna från gymnasiet uppges personal ha kränkt elev.

Under stor del av 2020 har både Strömbackaskolan och Grans naturbruksgymnasium haft distansundervisning på grund av coronapandemin, detta kan vara en bidragande anledning till att gymnasieskolorna rapporterat in få anmälningar om kränkande behandling under 2020.

Tidigare kränkningar

Vid en djupare analys av de 164 inkomna anmälningarna har det kunnat konstateras att 31 av dessa barn och elever blivit utsatt för kränkande behandling vid minst två tillfällen. 17 av eleverna har blivit utsatt för kränkande behandling två eller fler gånger under 2020.

Rektorerna beskriver ofta en komplicerad social situation kring många elever. I sådana situationer kan det vara svårt att få syn på och avgränsa orsaker som enkelt kan åtgärdas för att få stopp på kränkningarna. Elever som förekommer ofta i kränkingsanmälningar har ofta behov av särskilt stöd för sin kunskapsutveckling och i samspelet med andra människor.

Kännedom om händelse och tid från händelse till inkommen anmälan till huvudmannen

I 136 fall av de inlämnade 164 anmälningarna fick rektor kännedom om händelsen inom 3 dagar.

En anmälan och utredning om kränkande behandling ska enligt skollagen ske ”skyndsamt”. Enligt juridisk konsultation ska anmälan vara gjord till huvudmannen samt utredning ska ha satts igång inom ”några dagar”. Av ett antal hovrättsfall kan man dra slutsatsen att det inte får gå många dagar innan utredning påbörjas och sedan bedrivs effektivt.

114 av alla anmälningar anmäls till huvudmannen inom tre veckor, resterande anmälningar kommer till huvudmannens kännedom efter fyra veckor eller mer.

Avslutade ärenden

Under året har 111 anmälningar om avslut lämnats in.

En sammanställning med oavslutade ärenden har skickats ut till alla rektorer vid två tillfällen. I direkt anslutning till detta kommer det alltid in en stor mängd med avslut, det kan därför konstateras att detta är en bra påminnelse om att avsluta ärenden.

Den nuvarande utformningen av blanketten för avslut saknar fält för att beskriva vilka utredningar och åtgärder som genomförts. Om en händelse går vidare och anmäls till Skolinspektionen eller Barn- och elevombudet så behöver huvudmannen kunna återge detaljer kring genomförandet av de olika stegen i anmälningsblanketten samt elevens nuvarande skolsituation. En viktig del av uppföljningen är också att dokumentera hur den utsatta eleven ställer sig till åtgärder som satts in samt om åtgärderna gett effekt. I och med att förvaltningen undersöker möjligheten att införa ett digitalt system för att anmäla och utreda ärenden om kränkande behandling har det under 2020 inte lagts resurser på att uppdatera och utveckla nuvarande blankett för avslut av kränkande behandling.

Vart sker kränkningar, trakasserier och diskriminering och olika typer av kränkningar

54 % av anmälningarna sker på platser på skolans område men inte i klassrummet, exempelvis i caféteria, matsal, kapprum och på skolgården.

21 % av alla anmälningar om kränkande behandling sker i klassrum och lektrum där personal finns närvarande. En förklaring till den förhållandevis höga siffran är att det är i klassrum och lektrum personal är närvarande och har stor chans att uppmärksamma kränkande behandling.

Jämför man siffrorna för 2020 med 2019 är det en liten av ökning av inkomna anmälningar om kränkningar som sker i andra lokaler på skolan.

I arbetet med sammanställning av inkomna anmälningar har respektive anmälan kategoriserats genom specifika uttryck för kränkande behandling. Verbala kränkningar, exempelvis när en elev blir utsatt för hot eller nedsättande kommentarer och fysiska kränkningar, så som slag, knuffar, att få snö eller grus kastat på sig är de vanligaste typerna av kränkningar även 2020.

Reflektioner

Rektorerna är överens om det i många fall är svårt att veta om en anmälan om kränkande behandling ska göras eller inte, det är därför svårt att få transparens och likvärdighet i bedömningarna.

Vid diskussioner blir det tydligt att rektorer och personal vid förvaltningen i vissa fall har olika uppfattning om när anmälan ska göras. Det leder till diskussion om vem som har beslutsmandat i de här fallen, vem bestämmer när en anmälan ska göras? Är det barnet, läraren, rektorn eller vårdnadshavarna? Skollagen är tydlig med att anmälningsplikten inträffar så fort personalen får kännedom om att ett barn eller en elev upplevt sig vara kränkt, eller vid signaler om kränkning via personalens observationer eller via information från vårdnadshavare. Det krävs således inte att barnet/eleven har uttalat att denne har upplevt sig kränkt för att personalen ska agera eftersom det kan finnas andra signaler som tyder på att kränkningar förekommer. Personalen ska därför alltid göra en anmälan till rektor vid samtliga händelser som signalerar att kränkande behandling förekommer i samband med verksamheten. Upprepade händelser kan röra sig om kränkande behandling. En anmälan ska därför alltid göras även om personalen i utredningen kommer fram till att händelsen är utagerad eller obetydlig. Personal och rektor har alltså inget förhandlingsutrymme när det gäller om en anmälan ska göras eller inte. Vårdnadshavare ska inte heller tillfrågas om de vill att en anmälan ska göras, men de ska däremot informeras om att en anmälan om kränkande behandling har upprättats.

Analys

Uppfattningen är att det under 2020 fortsatt har diskuterats mycket kring kränkande behandling i Barn- och utbildningsnämndens verksamheter och i olika forum. Ett resultat av detta är att antalet anmälningar till huvudmannen ligger på samma nivå som 2019. Detta ska ses som något positivt då det indikerar att förvaltningens verksamheter följer skollagens bestämmelser samt tar barn och elevers signaler och upplevelser om kränkande behandling, trakasserier och diskriminering på allvar.

Inför 2020 var det planerat att genomföras ytterligare workshops med rektorerna. Under året har det vid flertalet tillfällen förts diskussioner om vid vilka situationer anmälan om kränkande behandling ska göras. Det står klart att rektorer har olika uppfattning om detta och gör olika. Förvaltningen behöver därför fortsätta arbetet kring att skapa samsyn och arbeta för en mer likvärdig bedömning. Ett första steg var den workshop som rektorerna genomförde under våren 2019.

Uppföljningen visar att kvalitén på informationen som lämnas i anmälningsblanketterna överlag är bra men att det i vissa missats att fylla i informationsrutor. Alla rektorer behöver dock säkerställa att de uppdaterade blanketterna används vid anmälan om kränkande behandling, den senaste versionen finns upplagd på Insidan. Används en gammal version är risken att all information inte lämnas.

Vid samtal med rektorerna framkommer att den sekretessmapp som skapades för att enkelt kunna lämna in anmälningar om kränkande behandling och övriga sekretessdokument är uppskattad. Sekretessmappen gör även att huvudmannen snabbare får kännedom om ärenden gällande kränkande behandling.

Utbildningsförvaltningen kommer under 2021 att fortsätta arbetet med utreda möjligheten att helt digitalisera hanteringen kring kränkande behandling genom att köpa in ett verksamhetssystem för detta. Det bedöms att ett digitalt system ytterligare hade underlättat rektorernas hantering samt att det på ett enklare och mer resurseffektivt sätt ger huvudmannen och förvaltningen möjlighet att få fördjupad information.

Överlag kan konstateras att antalet anmälningarna om kränkande behandling för 2018, 2019 och 2020 ser ganska lika ut. Det är fortfarande norra området som står för mellan 75-80 % av anmälningarna, och det är i stort sett samma skolor som årligen står för de flesta anmälningarna.

Förslag på åtgärder:

- Förvaltningen behöver fortsätta arbetet kring att skapa samsyn och arbeta för en mer likvärdig bedömning genom erfarenhetsutbyte rektorer emellan. Förhoppningsvis kommer möjligheten till workshops vara bättre under 2021.
 - Förvaltningen bör utreda möjligheten till ett digitalt verksamhetssystem för anmälningar, utredningar och uppföljningar av kränkande behandling.
-